

AISHA HASSAN

DE JONGEN DIE DE VUURVLIEGJES VOLGDE

In het hart van
Pakistan vecht Lalloo
voor de mensen van
wie hij houdt

ROMAN

1

De aarde in de bhatti was rood en leemachtig, uitstekend geschikt voor het maken van bakstenen. Bij iedere stap die Lalloo zette, daalde het fijne stof als een diepe vermoedheid op hem neer – eerst op zijn slippers, daarna op zijn broek, en vervolgens kroop het langs zijn hele lichaam omhoog. Tegen de tijd dat hij bij het hutje van zijn ouders aankwam, zou zijn witte salwar kameez helemaal rood zijn.

Dit was de uiterste rand van de stad, ellendig, genegeerd en weggestopt. Als hij hier veertien jaar geleden niet zelf had gewoond, had hij nooit geweten dat het bestond, maar hij kon deze plek nooit vergeten. Voor de lange reis vanuit het centrum van het bruisende Lahore naar de rand van de stad had hij drie keer moeten overstappen. Van de ene minibus in de andere, tot de mensen en de gebouwen verdwenen en uiteindelijk zelfs de weg ophield en de minibus niet verderging. Alsof je het einde van de wereld bereikte. Een zandpad, aan beide kanten omzoomd door welige akkers, begroeid met bomen en struiken en pas ingezaaide tarwe, slingerde vanaf het einde van de verharde weg verder, totdat voorbij een bocht van het pad de bhatti in zicht kwam – het terrein van de steenfabriek, als een gapende wond in het landschap.

De grond was beroofd van al het groen. Ontworteld, uitgegraven, met achterlating van rode, kale aarde, bergen klei, stapels bakstenen en een reusachtige, ruim dertig meter hoge schoorsteen, die dreigend en onheilspellend voor hem opdoemde en altijd dikke, zwarte rook uitbraakte. Toen hij het gloeiende monster passeerde, voelde hij het boze oog ervan op zich rusten – degene die ontkomen was. *Je komt wel terug*, fluisterde het. Hij boog zijn hoofd, weigerde op

te kijken. Die ellendige dag, die ellendige schoorsteen.

In de schaduw van de schoorsteen stonden de lemen hutjes, met gaten bij wijze van ramen en deuren, en roestige metalen daken. Het hutje van zijn ouders was het laatste in de rij. Toen Lalloo het gordijn in de deuropening opzijschoof, hoorde hij een dof geluid. Een bons. De schemering was nog niet op Lahore neergedaald, maar in de raamloze ruimte was het al vrijwel donker. Het duurde even voor zijn ogen zich aangepast hadden, en toen zag hij zijn moeder op haar hurken heen en weer wiegen. Iedere keer als ze naar voren wiegde, bonkte ze met haar hoofd tegen de lemen wand. *Bonk, bonk, bonk.*

Hij liep vlug naar haar toe en trok haar in zijn armen. Ze was als een pasgeboren vogeltje, hulpeloos en kostbaar en breekbaar. In de beschutting van zijn armen bleef ze doorgaan met wiegen. Hij wilde haar dolgraag zeggen dat hij voor haar zou zorgen, dat hij het gescheurde weefsel van haar leven zou dichtnaaien, dat hij haar hier weg zou halen, maar ze was nu niet in staat om te luisteren en hij wist dat hij zijn belofte niet zou kunnen houden. Jugnu had dat niet gekund, en Lalloo kon dat ook niet.

Op nog geen meter afstand zat Shabnam in het halfdonker met haar armen om haar opgetrokken knieën tegen de wand. Haar chador bedekte haar hoofd en viel om haar schouders. Hij riep haar en ze keek verbaasd op, zo in gedachten verzonken dat ze hem niet had zien binnenkomen.

‘Zo is ze al uren.’ Shabnam kwam naar hem toe en raakte de hand van hun moeder aan, haar stem schor van bezorgdheid. ‘Ik heb geprobeerd haar ermee te laten stoppen.’

‘Het wordt donker, Shab.’

Zijn zus stak de gaslamp aan, die meer schaduwen dan licht in de uithoeken van de kale ruimte wierp. De paar potten en pannen en het weinige keukengerei van het gezin lagen in de ene hoek, hun beddengoed netjes opgestapeld op de vloer van aangestampte aarde. Pinky kwam binnen; haar haveloze salwar kameez modderig, haar korte haar weggestopt onder een wollen muts. Haar gebruikelijke opgewektheid had plaatsgemaakt voor een melancholie die zich

tussen haar schouderbladen leek te hebben genesteld. Een kind nog, maar ook zij kende de last van deze avond. Toen ze hem zag, lichtten haar ogen heel even op en sloeg ze haar armen om zijn nek. Hij omhelsde haar onhandig, nog altijd met zijn moeder in zijn armen.

‘Waar is Abu?’ Het werk voor die dag zat erop en hun vader had hier moeten zijn.

Shabnam haalde haar schouders op. Pinky schudde haar hoofd.

‘Kom, blijf jij even bij Ami zitten,’ drong hij aan. Hij verplaatste zijn moeder van zijn armen naar die van Shabnam en liep naar buiten.

Op de rode aarde voor de hutten lagen rijenvol perfect gevormde bakstenen te wachten om de zon te absorberen. Maar de zon was al weken bedekt door een grijze dupatta, die alleen haar silhouet toonde, maar haar hitte versluisde en een morbide licht verspreidde. Lahore was gehuld in een dikke smog, die het niet kon afschudden. Smog, die in Lalloos kleren kroop, in zijn botten, en ervoor zorgde dat hij zijn jas dicht om zich heen trok om de bittere kou af te weren.

Toen hij een geluid hoorde, draaide hij zich om en liep erop af. Zijn vader had een schop in zijn hand en bukte zich over een klein voorwerp op de grond. Toen Lalloo naar hem toe liep, kwam de harde luidspreker van een verafgelegen moskee krakend tot leven en begon de muezzin de Azan.

Allah u Akbar, Allah u Akbar...

Abu stond op, alsof hij aan de oproep tot gebed gehoor gaf.

Allah u Akbar, Allah u Akbar...

Maar in plaats van dat hij zijn handen ophief naar zijn oren, hief Abu de schop boven zijn hoofd. De muezzin vervolgde zijn getuigenis dat er geen andere god was dan Allah, en Abu bracht de schop met al zijn kracht omlaag naar de rode aarde, alsof hij nog aan het werk was en de klei prepareerde voor het maken van stenen. Lalloo rende naar hem toe toen Abu zijn wapen ophief en het verbrijzelde lijfje van een dood musje zichtbaar werd, met zijn pootjes opgekruld onder zich. Abu hief de schop weer boven zijn

hoofd toen de muezzin de gelovigen aanspoorde.

‘Abu!’ riep Lalloo, terwijl hij zijn vaders hand tegenhield.

Abu’s schouders zakten omlaag, en hij liet toe dat Lalloo de schop uit zijn handen nam. Ondanks de kou parelde het zweet op zijn vaders voorhoofd en droop het aan weerszijden van zijn gezicht omlaag. Hij droeg een dunne, katoenen salwar kameez en het knielange shirt was op de rug drijfnat.

Met trillende stem zei Abu: ‘Ik heb ons hier gebracht. Het bloed van mijn zoon kleeft aan mijn handen.’

La illaha ill Allah, eindigde de muezzin. Abu’s zwoegende ademhaling versterkte de stilte die erop volgde.

Lalloo bracht zijn vader langzaam naar de charpai buiten de hut – het juten matwerk van het geweven bed kraakte onder Abu’s gewicht – en haalde toen een glas water voor hem uit de aardewerken pot in de hoek. Abu leek gekrompen, een schim van de man die hij ooit geweest was. Lalloo merkte dat zijn handen trilden. Dat bloed kleefde niet aan de handen van Abu, maar aan die van hem.

Toen Shabnam naar buiten kwam, nam Lalloo haar apart.

‘Gaet het goed met hem?’ Ze wees met haar hoofd naar Abu.

Lalloo schudde zijn hoofd. ‘Denk je dat we dit jaar niet moeten gaan?’ Zijn keel was droog. Hij praatte zachtjes en probeerde zijn schrik te verbergen.

‘Niet gaan?’ Ze keek Lalloo met grote ogen aan.

Hij had vreselijk opgezien tegen deze dag, maar het was nog erger dan hij verwacht had. Ieder jaar werd de reactie van zijn ouders heftiger. ‘Moet je hen nou zien, ik weet niet of ze het wel aankunnen.’

Ze draaide zich om naar de hut en in het afnemende licht zag hij haar gezicht plotseling van opzij. Haar voorhoofd was doorkliefd met rimpels, haar vingers speelden zenuwachtig met haar chador, maar haar uitdrukking was onverwacht kalm. Toen ze uiteindelijk begon te praten, klonk haar stem vermoeid, te oud voor een zus die maar een paar jaar ouder was dan hij. ‘Ze overleven iedere dag op deze afschuwelijke plek.’

‘Ja, maar...’

‘Ze hebben dit nodig, Lalloo. Juist vandaag.’

Abu, die hun gesprek gehoord had, stond op en keek hen aan. Zijn blik was helder, zijn bedoeling duidelijk.

‘Kom.’ Het was een bevel.

Shabnam en Lalloo wisselden een blik. Pinky kwam met haar moeder aan de hand de hut uit en samen gingen ze op pad. Onder het lopen deed Lalloo zijn jas uit en probeerde die om Abu’s schouders te wikkelen, maar zijn vader schudde hem met een schouderbeweging af. Jugnu had het altijd heerlijk gevonden om de musjes eten te geven. Een stukje naan, een hap roti, een lepel rijst zelfs; alles wat hij kon missen liet hij voor hen achter. Nadat ze gegeten hadden, joeg hij hen weg. Hij genoot ervan om ze te zien wegvliegen, duikelen en zweven in de onbegrensde lucht. En nu? Lalloo huiverde. De klap waarmee Abu’s schop op het vogeltje neerkwam liet hem niet los.

Ze liepen langs de naastgelegen hutjes, die al in duisternis gehuld waren. Gewend als ze waren aan milde winters en de drukkende hitte van de Punjab, waren de dorpelingen slecht toegerust om met de smog om te gaan die zich aan ieder oppervlak hechtte en de warmte opzoog. Door een raam van een hutje, dat pal onder de uitstoot van de schoorsteen stond, zag hij een jong gezin dicht bij elkaar gehurkt zitten, uitgeput van het werk van de dag. Zichzelf binnen opsluiten zou wat bescherming bieden tegen de kou, maar niet tegen de verschrikkingen van deze plek.

Terwijl hij langs een achter de hutten neergegooide hoop vuilnis liep, pikte een briesje een penetrante stank op en blies het naar Lalloo, zodat hij bijna moest kokhalzen.

Toen Lalloo zes was, liep hij overal achter Jugnu aan. Op een dag in de winter, lang voor ze naar de steenfabriek verhuisden, renden de broertjes door de maisvelden die hun dorp omringden. De mais was klaar om te oogsten en stond zo hoog, dat Lalloo Jugnu niet meer voor zich uit zag rennen, maar alleen nog hoorde. Ami’s waarschuwing dat ze hun kleren schoon moesten houden, dreunde na in zijn oren. Zijn rubberen teenslippers klepperden tegen zijn hielen

en zijn longen brandden, terwijl hij Jugnu's lachende en plagende stem probeerde bij te houden die hem voortdreef. 'Kom op, jaar!'

Plotseling hoorde hij zijn broer tot stilstand komen, en hij rook het voor hij het zag. Het open riool was een meter breed, vol stilstaand, zwart slib. De weeïge stank drong in zijn neusgaten en beet zich in hem vast. Na een korte aarzeling zette Jugnu zich af, vloog door de lucht, over het riool, en schreeuwde hem bemoedigend toe. Toen er een opgezwollen karkas van een beest voorbijdreef, bleef Lalloo wankelend voor de schuimende, zwarte massa staan. Maar Jugnu was al aan de andere kant en kon elk moment verder rennen.

Lalloo liep een stukje terug om een grote aanloop te nemen. Met ingehouden adem tegen de stank rende hij zo hard hij kon en sprong, met wild zwaaiende benen. Hij viel, zijn voeten kwamen met een plons neer en hij zonk weg in het slijk. Uit alle macht werkte hij zich omhoog en kwam proestend boven. Een smerige, zwarte drab omringde hem. Het zat in zijn mond en keel en hij kokhalsde. Jugnu schreeuwde en hij opende zijn ogen net ver genoeg om de uitgestoken hand van zijn broer te zien. Lalloo duwde zichzelf naar hem toe en Jugnu trok en sleepte hem op de kant. Op handen en knieën kokhalsde hij weer. Hij probeerde met zijn handen zijn gezicht schoon te vegen, maar het zat overal, in zijn haar, in zijn neus, zijn oren – iedere centimeter van zijn lichaam was bedekt met een dikke laag slijk.

Er zat niets anders op dan naar huis te gaan. Ze vormden een zonderling paar: Jugnu, lang en slungelachtig, en het kleine, klevrige monster dat Lalloo was, met een druipend spoor van drek achter zich aan. Hij verwachtte Jugnu's spottende gelach, of op zijn minst wat goedmoedig geplaag, maar Jugnu hield wijselijk zijn mond. Lalloo hield zo krampachtig zijn kaken op elkaar, dat zijn kiezen er pijn van deden. Hij wilde voorkomen dat zijn kin ging trillen en dat hij zijn mond open zou doen, bang dat hij nog meer zwarte smurrie binnen zou krijgen.

Shabnam keek hen even aan en gaf toen een gil, een geluid dat het midden hield tussen een schreeuw en een lach. Ze rende weg en riep: 'Ami, kijk eens wat Jugnu mee naar huis genomen heeft!'

Met een theedoek over haar schouder en een houten lepel in haar hand verscheen hun moeder in de deuropening. Met haar gezicht op onweer tierde ze: 'Is dat wat jullie verstaan onder je kleren schoon houden?'

Ze nam Lalloo mee naar de badkamer en liet hem zijn kleren uittrekken. Hij stond daar, terwijl ze emmer na emmer heet Det-tolwater over hem heen gooide, tot uiteindelijk de plakkerige, zwarte troep wegspoelde. Toen schrobde ze hem stevig met een borstel en nog meer desinfecterend middel.

Tijdens het schrobben kwam de uitbrander. 'Hoe vaak heb ik je niet gezegd dat je uit de buurt van die rioolbuizen moet blijven? Kon je geen andere plek bedenken om te spelen? Ze zitten vol ongezuiverd afvalwater, en chemische troep van de akkers en dierenmest, en wat al niet meer...'

'Ami...' Jugnu probeerde haar te onderbreken.

'Alle ziektes in de wereld op één plek en jij besluit er middenin te springen! En praat me niet van de ratten en...'

'Oké, Ma, zo maakt u hem nog ziek door er alleen al aan te denken.' Op dat moment deed Jugnu wat hij altijd deed: hun moeders boosheid afleiden van Lalloo naar hemzelf.

Met de borstel in haar hand draaide ze zich naar hem toe. 'En jij! Jij hoort op je kleine broertje te passen, niet hem over riolen te laten springen. Hij is pas zes. Hij had zijn been wel kunnen breken. En wat moet ik doen als hij ziek wordt?'

Jugnu grijnsde naar haar. 'U had het moeten zien, Ma, onze Lalloo ging erin en een kaala bhoot kwam eruit, een zwart monster! Ik herkende hem niet eens. U weet wel, zoals Superman verandert – dit is Lalloo's vermomming.'

Ami klakte afkeurend met haar tong en joeg hem weg, maar ze moest toch een beetje lachen. Het ontging Jugnu niet. Hij zei tegen Lalloo: 'Je bent een superheld, broertje. We gaan je Kaala Bhoot-man noemen. Maar we moeten wel iets aan die vermomming doen, want die stinkt een uur in de wind!'

En zelfs Lalloo, wiens ogen prikten van de vernedering van zijn val en de pijn van zijn huid, die geschrobd werd tot het brandde,

die wist dat hij de stank nooit meer uit zijn haar en de smaak nooit meer uit zijn mond zou krijgen... Zelfs Lalloo moest uiteindelijk lachen. Vanaf dat moment noemde Jugnu hem zijn kaala bhoot – zijn kleine, zwarte monster.

Het gezin liep door. Ze liepen langs de eindeloze rijen rode bakstenen, die lagen te drogen tot ze in de oven gebakken zouden worden, langs de ezel met zijn uitstekende ribben, aan een houten paal gebonden met een metalen ketting om zijn nek. Ze lieten het fabrieksterrein achter zich.

Ze deden er een uur over om via het verlaten zandpad naar de begraafplaats te lopen, en tegen die tijd waren ze allemaal bedekt met een dun laagje rood stof. Net als veertien jaar geleden zette een volle maan alles in een koperen gloed.

Lalloo liep voor hen uit langs de grote sheeshamboom die midden uit een graf groeide, langs de greppel met stilstaand water en vuilnis, en de grote hoeveelheid grafstenen, tot ze bij een heuveltje kwamen dat alleen met een enkele houten stok gemarkeerd was. Of het door een wild dier kwam of door het noodlot, de stok was scheefgezakt tot op de grond. Toen hij hem weer rechtop wilde zetten, vlogen er een aantal vuurvliegjes op, die opgloeiden en weer doofden. Hij keek verrast op, maar ze bleven niet hangen. Ze waren zo snel verdwenen, dat hij zich even afvroeg of ze er wel echt geweest waren.

Ze hieven hun tot een kommetje gevouwen handen op in stil gebed. Shabnam haalde rode rozenblaadjes uit het plastic tasje dat ze bij zich had en liet ze op het graf vallen. Bij het zien van de rode druppels op de dorre grond schreeuwde Ami het uit en liet zich op haar knieën zakken, alsof ze de aarde wilde dwingen haar ook op te nemen. Lalloo was blij dat hij haar gezicht niet kon zien in het donker. Het was allemaal zijn schuld; zijn egoïsme had Jugnu ervan weerhouden die nacht weg te gaan.

Het deed hun geen goed hier nog langer te blijven. De herinnering aan die nacht zat in hun geheugen gegrift. De mannen, de honden, de volle maan. Hij bukte zich om Ami's hand te pakken.

‘Kom, Ma, tijd om te gaan.’ Haar hand was koud, haar huid ruw en gebarsten. Ze verroerde zich niet. Hij sloeg een arm om haar schouders. Haar lichaam was zo mager, ze voelde zo breekbaar. Hij trok haar overeind en leidde haar weg bij het graf. Shabnam en Pinky kwamen achter hen aan met Abu, en de kinderen leidden hun ouders terug naar de bhatti. Terug naar hun hut, als gevangenen naar hun cel. Morgen zouden ze voor zonsopgang weer aan het werk zijn, of het nu hagelde, sneeuwde of dat de zon op hen brandde.

Zonder een woord te zeggen rolden ze het beddengoed uit op de vloer van aangestampte aarde en gingen liggen om te slapen. Lalloo dwong zichzelf om wakker te blijven en wachtte tot hij het regelmatige ritme van de ademhaling van zijn ouders naast zich hoorde. Verkleumd van de kou stond hij op en zocht voorzichtig een weg over armen en benen naar de deuropening. Op dit late tijdstip was de smog nog erger. De zaklamp van zijn mobiel was nutteloos – hij zag geen hand voor ogen. Blindelings schuifelde hij voorwaarts. Achter de hut liet hij zich op handen en knieën zakken en zijn hand raakte iets hards en kouds. De schop die hij van Abu afgepakt had. Moeizaam rondtastend vond hij het vogeltje. Hij koesterde het koude, zachte lijfje in zijn hand en droeg het naar een nabijgelegen muur, waar hij een ondiep gat groef. De nacht was stil en rustig, de enige geluiden waren zijn onregelmatige ademhaling en het steken van de schop in de grond. Hij bedekte het vogeltje met aarde – maar wachtte nog een hele poos voor hij terugkeerde naar de hut.

Het was ieder jaar hetzelfde. Hij leefde in een omgekeerde wereld, waar Abu de musjes vermoordde waar Jugnu zo dol op was geweest, en Lalloo ver van huis verbannen was in de nacht dat zijn broer begraven was in de grond. De gedenkdag van Jugnu’s dood was een van de weinige nachten dat Lalloo in de hut van zijn ouders sliep. Zij hadden geen keus. Iedere nacht lagen ze in dezelfde hut, slechts een paar meter verwijderd van de plek waar Jugnu’s warme, gebroken lichaam veertien jaar geleden achtergelaten was.

2

Zeven maanden later

Toen hij deze keer de bhatti naderde, werd hij begroet door een afschuwelijk gebalk van een dier dat pijn leed en zich ellendig voelde. Shere Khan de ezel. Jugnu had hem zo genoemd, vermoedelijk omdat het beklagenswaardige dier zo anders was dan welke koning van de jungle dan ook. Het was waarschijnlijk niet eens dezelfde ezel, dat was veertien jaar geleden geweest. Zijn ribben staken uit, zijn rug zat onder de striemen en wonden, en de vliegen zwermde om hem heen en kwelden hem.

Laloo had zichzelf als kind zo vaak in slaap gehuild en zo vaak terug willen keren en nu zag hij er elke keer vreselijk tegenop. Hij was ontsnapt, maar zij zaten hier allemaal vast en daar kon hij niets aan doen.

De schoorsteen stond groot en trots op een platform, waaronder bakstenen gebakken werden. Aan een kant stonden de lemen hutjes en overal lagen nette rijen en stapels bakstenen te drogen tot ze gebakken werden. De zon was al onder, maar de augustushitte was nog meedogenloos. Ami stond buiten eten te maken.

Sinds die koude, sombere avond dat ze Jugnu's graf bezocht hadden, was hij niet meer terug geweest in de bhatti. Doorgaans wilden zijn ouders hem zoveel mogelijk weg houden bij de steenfabriek – 'Stel dat Heera je ziet?' – maar een paar dagen geleden had Abu hem ontboden voor een rishta voor Shabnam, een huwelijksaanzoek, en de gedachte alleen al vulde Laloo met ontsteltenis. Een rishta zou tot een bruiloft kunnen leiden, en ze konden zich nu noch een bruiloft, noch een bruidsschat veroorloven.

‘Hoe gaat het, Ma?’

De gaslamp was aangestoken en het licht had de kleur uit haar gezicht gestolen. Ze keek hem zonder iets te zeggen aan en veegde met een punt van haar dupatta het zweet van haar voorhoofd. Hij wilde dat ze met hem praatte. Dat ze hem binnenliet in die binnenwereld waarin ze zich zo vaak terugtrok.

Ami praatte niet veel meer. De moeder uit zijn jeugd was verdwenen in de nacht dat Jugnu uit het leven was weggerukt en nooit meer teruggekeerd. Ze deed nog steeds alle dingen die gedaan moesten worden. Ze maakte stenen, veegde de vloer van de hut, kookte het eten, waste de kleren, hoewel Shabnam steeds meer taken van haar overnam. Maar vaak zei ze niets. Alsof het leven haar te veel was geworden en dit haar manier was om te protesteren, om zich terug te trekken uit de wereld. Lalloo hunkerde naar de moeder die ze was geweest – de levendige vrouw, die haar stem verhief als het nodig was, gauw met haar mening klaar stond en haar kinderen als een leeuw beschermde.

Soms wilde hij iets zeggen of doen wat haar kwaad zou maken – hij wilde haar reactie zien, haar horen uitvaren tegen hem zoals ze vroeger deed, omdat dat zou aantonen dat ze nog om hem gaf. Maar hij deed het niet – ze hadden allemaal genoeg narigheid in hun leven. Maar voor Pinky vond hij het verlies het ergste. Pinky was nog maar tien; ze was erna geboren. Ze had hun echte moeder nooit gezien, de moeder die naar zijn overtuiging nog altijd ergens daarbinnen moest zijn. De moeder die haar kinderen met evenveel felle liefde als toorn overstelpte. Misschien was Ami's boosheid helemaal vervlogen omdat Jugnu die boosheid niet meer van zijn jongere broertje en zusje af kon leiden.

Ami nam zijn gezicht tussen haar twee ruwe handpalmen en omklemde het, alsof ze zijn aanwezigheid opzoog. Daarna nam ze zijn handen in de hare, een beetje te stevig, en liet hem op de vloer van de hut vlak voor haar plaatsnemen. Ze hield zijn handen in haar schoot en staarde hem van dichtbij aan, waarbij haar blik over zijn gelaatstrekken schoot, alsof ze iets, of iemand anders, in zijn gezicht probeerde te vinden. Ondertussen praatte hij op rustige toon over

zijn dag, zijn vrienden, de mensen voor wie hij werkte, wat dan ook, om de drukkende stilte in haar starende blik te verjagen. Hij vermoedde dat ze niet luisterde naar wat hij zei, maar zich enkel concentreerde op de klank van zijn stem. Ze deed hem denken aan een magere merel, die op twee spichtige pootjes rondhipte, met haar kopje iets schuin, voortdurend op haar hoede voor de wereld.

Hij bleef bij Ami zitten tot Shabnam en Pinky binnenkwamen met potten water uit de put. Hij haalde een cadeautje uit de zak van zijn shirt.

‘Alsjeblieft, Shab, ik heb iets voor je meegenomen.’ Hij stak het haar toe.

Shabnam stopte met wat ze aan het doen was, droogde haar handen af aan haar chador en kwam naar hem toe. Haar neusknopje glinsterde in het vage licht. Shabnam, die zich zo flink hield en zo hard werkte, vrijwel zonder enige onderbreking. Had ze het hem kwalijk genomen dat hij weggegaan was en hen daar achtergelaten had? Pinky liet de bezem die ze zojuist gepakt had vallen en rende naar hen toe om te kijken.

Ze bogen zich over het doosje met een stuk Lux-zeep dat hij in Shabnams hand had gelegd. Het was er een met foto’s van Mahira Khan, de oogverblindende Lollywoodster, die op aanplakborden in de hele stad te zien was.

‘Waarom verspil je je geld? Ze kan desi-zeep gebruiken, net als wij.’ Met een schorre stem voer Ami tegen hem uit, een stem die niet vaak genoeg gebruikt werd.

Eindelijk, een reactie van Ami. Een herinnering aan de moeder die hij ooit had.

‘Shabnam zegt dat desi-zeep afschuwelijk ruikt. Dat vind ik ook.’ Pinky rook aan het doosje dat haar oudere zus vasthield. ‘Bhaya, mag ik ook Lux-zeep?’ Mooie, kleine Pinky, die zo op Jugnu leek dat hij soms twee keer moest kijken. Ze woonde al haar hele leven op deze ellendige plek. Zou een stuk zeep daar ook maar iets aan kunnen veranderen? Lalloo lachte even naar haar en nam zichzelf heilig voor de volgende keer een stuk voor haar mee te nemen, maar hij wilde Ami niet verder tegen zich in het harnas jagen.

Abu zat buiten op zijn charpai met zijn rug tegen de muur van de hut zijn hookah te roken, toen Lalloo hem een dampende kop thee bracht. Terwijl hij een pezige hand uitstak om de kop aan te pakken, wenkte hij Lalloo om bij hem te komen zitten. Lalloo luisterde naar het getjirp van de krekels en nam de bedwelmende geur van het tabak-watmengsel en het geruststellende gegorgel van zijn vaders waterpijp in zich op. Het was een rustig moment; het werk van de dag zat erop en ze wachtten allemaal tot de gasten arriveerden, maar Lalloo kon de zaak niet laten rusten. Hij voelde zich schuldig dat hij Abu's vredige theemoment verstoorde, maar hij moest het vragen.

‘Abu, waarom moeten we dit nu al doen?’

Abu keek hem enigszins verbaasd aan. ‘Jongen, je zus is oud genoeg. We mogen niet langer wachten.’

Lalloo haalde eens diep adem. ‘Ik heb niet genoeg geld gespaard voor een bruiloft, voor de bruidsschat.’ Eerlijk gezegd had hij helemaal niet veel spaargeld. Zijn loon ging iedere maand op aan huur en eten, en wat hij overhield spaarde hij op, maar het was nooit veel. ‘Als we nog even wachten, kan ik wat geld sparen...’

‘Nee, we kunnen niet langer wachten.’

‘Maar hoe moeten we de bruiloft dan betalen?’

Abu zweeg. Het getjirp van de krekels werd luider. De bhatti had zijn tol geëist van Abu. Als Lalloo op bezoek kwam, merkte hij dat Abu moe was, een vermoeidheid die zich diep in zijn boten had genesteld. In de loop der jaren was hij steeds minder gaan praten, had hij nooit meer tijd gehad om op zijn charpai te zitten en verhalen te vertellen, zoals hij vroeger deed. Zijn huid had de kleur van sheeshamhout, diep gebruind door de middagzon, strakgetrokken over zijn geraamte als leer over een trommel. Maar zijn ogen waren nog altijd warm en sterk.

‘We regelen wel iets; dit soort zaken mogen niet te lang uitgesteld worden.’

‘Het kost zo veel, Abu, wat kunt u regelen?’ Lalloo voelde zich steeds onrustiger worden, er was iets wat Abu hem niet vertelde.

Abu deed zijn mond open om iets te zeggen, maar werd over-

vallen door een hevige hoestbui. Toen hij weer een beetje bijgekomen was, zei hij: 'We lenen geld van Heera, dat hebben we eerder gedaan.'

'Van Heera?' Lalloo was verbijsterd. Overwoog Abu, na alles wat er gebeurd was, naar Heera te gaan om een lening af te sluiten? 'Dat kunt u niet doen.'

'We moeten wel. Hoe zouden we het ons anders kunnen veroorloven?'

'Ze hoeft nog niet te trouwen – ze is nog jong en...' Shabnam was zesentwintig, ver voorbij de leeftijd waarop meisjes trouwden, maar hij moest het proberen.

'En wat? Wil je haar voor altijd hier houden? Haar in deze bhatti begraven?' Voor het eerst verhief Abu zijn stem. Lalloo zag tranen in zijn vaders ogen glinsteren en hield zijn weerwoord in. Ze hadden hem weggestuurd, ver bij hen vandaan, toen hij een verloren, treurend kind was.

Hun stemmen moesten te horen zijn geweest. Shabnam kwam naar buiten en knielde bij de charpai neer. 'Ik blijf liever in de bhatti bij u, Abu, dat weet u.'

Abu schudde zijn hoofd. 'We hebben onze verantwoordelijkheden. Wat voor ouders zouden we zijn als we onze dochter niet zouden laten trouwen?'

'Maar als u hem om nog een lening vraagt, zal Heera u hier voor altijd houden.' Lalloo ging harder praten; de paniek kroop in zijn keel omhoog.

'Dat gaat hij toch wel doen,' zei Abu. 'Het minste wat ik kan doen is mijn kinderen hier weg krijgen.'

Dat hadden ze met Lalloo gedaan. Ze hadden hem die nacht hier weggekreken. En hij had zichzelf zijn hele kindertijd in slaap gehuild, zichzelf de schuld gegeven voor wat er met Jugnu was gebeurd, en gedacht dat zij hem dat ook verweten. Hij had niets liever gewild dan teruggaan naar hen.

Abu praatte verder. 'Dit is een goede rishta; die mogen we niet afslaan.'

Hoe kon Abu zo kalm blijven, met zo'n zachte, vriendelijke stem

blijven praten? Lalloo keek in de ogen van dat diep-gerimpelde gezicht en zag alleen maar verdriet.

‘Ik zal er wel voor zorgen,’ zei hij.

‘Wat?’

‘Het geld. Ik zal zorgen dat u het geld krijgt.’ Hij kon Abu niet naar Heera laten gaan. Daar was al deze ellende begonnen. ‘Ik zal geld lenen van de Alams.’ Lalloo praatte vlug verder, voor Abu of Shabnam er bezwaar tegen kon maken. ‘Omer Sahib is heel vriendelijk. Hij zegt altijd...’

‘Nee. Je moet je baan niet in gevaar brengen.’ Abu kapte hem af.

‘Sahib zorgt altijd voor zijn bedienden. Laatst moest de kok naar zijn dorp voor de begrafenis van zijn moeder en toen gaf hij hem een extra dag vakantie en geld voor de reis.’

Abu hoestte weer en wees toen naar de schoorsteen. ‘Jongen, deze mensen zijn niet goed geweest voor ons, dat weet ik, maar ze zullen wel nog een lening verschaffen. Jouw baan is heel kostbaar. Die laat me iedere dag zien dat er een uitweg kan zijn voor mijn kinderen en dat is alles wat ik wil.’

‘Ik zal om een voorschot op mijn loon vragen, niet om een lening,’ zei Lalloo voor de vuist weg. ‘Laat het me op zijn minst aan hem vragen, voordat u naar Heera gaat.’

Abu nam een lange trek van zijn waterpijp, waardoor die wild gorgelde, en knikte.

Precies op dat moment kwam Pinky een beetje ademloos naar hen toe rennen. ‘Ze zijn er.’

Het gezelschap bestond uit de moeder, vader en zus van de potentiële bruidegom. Lalloo en zijn familie stonden op om hen welkom te heten.

‘Dit is mijn zoon, Lalloo. Hij werkt in Lahore als chauffeur. Lalloo, dit is Harris Sahib uit Lalbagh.’

Lalloo schudde de hand van een kleine man met een krulsnor, die het grootste deel van zijn gezicht bedekte. Lalbagh grensde aan hun dorp Chakianwallah. Als Shabnam in deze familie trouwde, zou ze niet ver weg gaan.

Een tot op de draad versleten tafelkleed werd uitgespreid op de

vloer van aangestampde aarde, en ze gingen er in kleermakerszit omheen zitten. Het paste maar net. Ami schepte hete daal op metalen borden, die Lalloo ronddeelde, waarbij hij de gasten eerst bediende. Shabnam bakte luchtige roti's, doortrokken van de geur van de koeienmest die als brandstof voor het vuur gebruikt werd.

Toen de volgende roti vers uit de pan kwam, gaf hij die aan Pinky, maar zijn moeder hield hem tegen. 'Neem jij hem maar – zij heeft al genoeg gehad,' zei ze, hoewel Pinky's gezicht hem iets anders vertelde.

Toen Ami zich tot de moeder van de bruidegom wendde, schoof hij de roti vlug op Pinky's bord. Haar brede grijns onthulde een aantal scheve tanden.

Na hun bescheiden maaltijd had Lalloo nog honger. Hij deed zijn uiterste best zijn knorrende maag te negeren. Uiteraard hadden de gasten het grootste deel van de maaltijd gekregen, maar zelfs met de aangelengde daal was er niet genoeg eten voor iedereen geweest.

Ami en Shabnam ruimden de borden op.

Na het uitwisselen van de nodige beleefdheden zei de vader van de bruidegom: 'Al het andere is prima, het gaat alleen om...' Hij aarzelde even. 'Om dat contract. We willen geen moeilijkheden.'

Het waren de voorwaarden waaronder hun gezin, en alle gezinnen in de bhatti, werkten. Ze waren schuldarbeiders, niet in staat om te vertrekken tot de eigenaar van de bhatti zei dat hun schuld afbetaald was.

'Daar hoeft u zich geen zorgen over te maken, Harris Sahib. De overeenkomst staat op mijn naam.' Opnieuw werd Abu overvallen door een gemene hoestbui en het duurde even voor hij weer kon praten. 'Mijn kinderen vallen er niet onder, zoals u ziet, want zelfs mijn zoon werkt hier niet.'

'Waar het om gaat... nou ja, u weet hoe die bhatti-eigenaars zijn. We hoorden dat een jonge man een paar jaar geleden te veel vragen stelde, en dat dat tot problemen leidde.'

Lalloo voelde zijn gezicht verstrakken. *Problemen.*

Abu zei zwakjes: 'Ja, ik weet hoe die bhatti-eigenaars zijn.'

Het hele gezin viel stil. De verstikkende lucht sloot Lalloo in.

Sloot zijn familie in. In hun hut. Waar problemen hadden plaatsgevonden.

Toen klonk er een klap vanuit de hoek van de ruimte. Ami had de metalen borden laten vallen en de hele vloer lag bezaaid met daalspetters.

‘Gaaf het, zuster?’ vroeg de moeder van de bruidegom.

Ami leunde tegen de wand. Even zag het ernaar uit dat ze flauw zou vallen, tot Shabnam vlug naar haar toe liep om haar te helpen.

‘Niks aan de hand.’ Shabnam glimlachte naar de gasten, terwijl ze Ami bij de elleboog pakte. ‘Wat glibberige borden, meer niet.’ Pinky stond op en liet Ami naast Lalloo op de vloer plaatsnemen, terwijl Shabnam de rommel opruimde.

Abu zei op ferme toon tegen de vader van de bruidegom: ‘Ik kan me geen problemen herinneren, Harris Sahib. Het heeft niets met ons te maken.’

Lalloo keek van Ami naar Shabnam. Geen van beiden beantwoordde zijn blik.

Het gezicht van hun gast brak open in een lach en zijn snor leek nog groter. ‘In dat geval zouden we de bruiloft graag zo snel mogelijk willen laten plaatsvinden.’

‘Als familie van de bruid zullen we tijd nodig hebben om die voor te bereiden,’ zei Lalloo. Het ging allemaal een beetje te snel naar zijn zin.

‘Lalloo, jongen, ouders beginnen zich al voor te bereiden op de bruiloft van hun dochter zodra ze geboren is. Ja, toch, zuster?’ zei de moeder van de bruidegom stralend tegen Ami.

Ami glimlachte stijfjes.

‘Ja, we zullen niet veel tijd nodig hebben,’ zei Abu.

‘Misschien moeten we wachten tot de ergste hitte voorbij is, misschien...’

‘Volgende maand lijkt me een prima idee.’ Abu praatte over hem heen, en alle anderen maakten instemmende geluiden. Lalloo keek naar Shabnam en ze knikte naar hem. Hij wist dat ze geen bezwaar zou maken als dit hun ouders gelukkig maakte.

Pinky deed zoete koeken uit om het te vieren. Lalloo had de

verse koeken zelf voor hen gekocht, maar nu smaakte de zoetheid als karton in zijn mond.

Volgende maand was al over twee weken. Hij moest op de een of andere manier het geld bij elkaar zien te krijgen, want anders zou Abu naar Heera gaan om nog een lening af te sluiten, en dat kon hij niet laten gebeuren.

Een ontroerende roman over
liefde, verlossing en hoop die blijft
gloeien, als vuurvliegjes in de nacht

Toen Lalloo nog maar zes jaar was, werd zijn broer vermoord voor de kleine hut van zijn familie, aan de stoffige rand van Lahore. Zijn ouders wonen daar nog altijd en werken zich dag in, dag uit kapot in de steenfabriek, gevangen in een schuld die hun leven bepaalt.

Lalloo werkt inmiddels in de stad, in dienst van een welgestelde familie. Samen met zijn trouwe vriend Salman smeedt hij een plan om zijn ouders te bevrijden van hun schulden en het zware bestaan. En dan is daar ineens Fatima, zijn jeugdvriendin. Haar terugkeer wekt herinneringen – én een liefde die nooit helemaal is verdwenen.

‘Aangrijpend, hartverscheurend en vol zeggingskracht.’

– Santa Montefiore

Aisha Hassan woont en werkt in Londen. *De jongen die de vuurvliegjes volgde* is haar debuutroman. Als kind woonde ze in Lahore, Pakistan.

NUR 302

 **UITGEVERIJ
MOZAÏEK**

www.uitgeverijmozaiek.nl